

แนวทางการใช้โดรนติดอาวุธภายใต้กรอบกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

พิศาล อมรรัตนานภาพ^{1*} และ วิลาสินี นฤปรณ์²

วันที่รับ 25 ธันวาคม 2567 วันที่แก้ไข 5 มีนาคม 2568 วันที่ตอบรับ 21 มีนาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้โดรนติดอาวุธในการปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายนอกอาณาเขต ภายใต้กรอบของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (International Humanitarian Law) หรือ IHL โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการ *Jus in Bello* ซึ่งมุ่งเน้นไปที่กฎเกณฑ์ในการทำสงคราม ทั้งนี้ ได้วิเคราะห์ความชอบธรรมและความถูกต้องตามกฎหมายของการใช้โดรนในลักษณะนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการเคารพสิทธิมนุษยชน และหลักการของความจำเป็นและความสมควรแก่เหตุ นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้ทำการวิเคราะห์กรณีศึกษาต่าง ๆ รวมถึง การปฏิบัติการของสหรัฐอเมริกาในการใช้โดรนในประเทศปากีสถาน อิรัก และโซมาเลีย โดยพบว่าแม้การใช้โดรนจะมีประสิทธิภาพในการกำจัดผู้ก่อการร้าย แต่ในการดำเนินการที่ผ่านมาก่อให้เกิดข้อกังวลทางกฎหมายและจริยธรรมหลายประการ เช่น การละเมิดอธิปไตยของประเทศอื่น การสูญเสียชีวิตของพลเรือนและทรัพย์สิน และความโปร่งใสในการตัดสินใจโจมตี เป็นต้น ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการใช้โดรนติดอาวุธในการต่อต้านการก่อการร้ายนั้น มีความซับซ้อนและต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ หลักการทางจริยธรรม และความมั่นคงแห่งชาติ การนำโดรนมาใช้จึงควรกระทำอย่างรอบคอบและโปร่งใส เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ และเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ต่อพลเรือนและประเทศอื่น ๆ

คำสำคัญ: โดรนติดอาวุธ, กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ, *Jus in Bello*, การต่อต้านการก่อการร้าย, สิทธิมนุษยชน

¹ ศูนย์รักษาความปลอดภัย, กองบัญชาการกองทัพบกไทย

² บริษัท ดับบลิวเอ็ม ซิมูเลเตอร์ จำกัด

* ผู้แต่ง, อีเมล: pisanextra@gmail.com

Guidelines for the Use of Armed Drones under International Humanitarian Law

Pisan Amornratananuparp ^{1*} and Wilasinee Narupakorn ²

Received 25 December 2024, Revised 5 March 2025, Accepted 21 March 2025

Abstract

This article examines the use of armed drones in extraterritorial counterterrorism operations within the framework of International Humanitarian Law (IHL), particularly the principle of *Jus in Bello*, which focuses on the conduct of hostilities. The objective is to analyze the legality and legitimacy of using drones in such a manner, especially regarding respecting human rights and the principles of necessity and proportionality. The article analyzed various case studies, including the United States' use of drones in Pakistan, Iraq, and Somalia. It was found that while drones were effective in eliminating terrorists, they also raised several legal and ethical concerns such as violations of other states' sovereignty, civilian casualties, and transparency in decision-making regarding strikes. The findings suggest that using armed drones in counterterrorism is complex and must consider multiple factors, including international law, ethical principles, and national security. Armed drone use should therefore be conducted cautiously and transparently, in compliance with the principles of International Humanitarian Law, and to avoid unintended consequences for civilians and other countries.

Keywords: Armed drone, International Humanitarian Law, *Jus in Bello*, Counterterrorism, Human rights

---

¹ Armed Forces Security Center, Royal Thai Armed Forces Headquarters

² WM Simulator Company Limited

* Corresponding author, E-mail: pisanextra@gmail.com

1. บทนำ

ท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ อิทธิพลของเทคโนโลยีได้ส่งผลให้โลกเกิดความพลิกผันและพึ่งพาเทคโนโลยีในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ทั้งส่วนตนเองและส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคมโลก ไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกิจ การค้า การศึกษา การเมือง การทหาร หรืองานด้านอื่น ๆ ล้วนแล้วแต่ใช้เทคโนโลยีด้วยกันทั้งสิ้น หนึ่งในเทคโนโลยีที่มีบทบาทและความสามารถในการดำเนินกิจกรรมที่มุ่งให้เกิดผลลัพธ์ที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงอย่างหนึ่ง คือ อากาศยานไร้คนขับ หรือที่เรียกว่า Unmanned Aerial Vehicles (UAV) หรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่า โดรน (Drone) ซึ่งในบทความนี้จะมีขอบเขตของการใช้โดรนในมิติของความมั่นคงของชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้โดรนติดอาวุธ (Armed Drones) ในภารกิจการป้องกันการก่อการร้ายนอกอาณาเขตอธิปไตยภายใต้ 2 หลักการและกฎเกณฑ์หลัก กล่าวคือ 1) หลักอันชอบธรรม (legitimate purpose) และ 2) อนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1949 (Geneva Conventions 1949) ซึ่งเกี่ยวข้องและมีหลักการที่ชัดเจนในเรื่องการให้ความคุ้มครอง “ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสู้รบ” และ “จำกัด” ผลกระทบจากสงคราม รวมไปถึงการควบคุมการใช้อาวุธ เครื่องมือ วิธีการรบ เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายหรือสร้างความทุกข์ทรมานที่เกินกว่าขอบเขต ภายใต้หลักการ *Jus in Bello* หรือกฎหมายมนุษยธรรมใน [1] ซึ่งหลักการดังกล่าวสามารถนำมาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์และนำมาใช้เพื่อสร้างบรรทัดฐาน รวมถึงนำมาใช้ปรับปรุงการใช้บังคับกิจการด้านความมั่นคงในประเทศไทยให้เหมาะสมต่อ “Compliance with the Rules of *Jus in Bello*” เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ซึ่งนับว่าเป็นกฎหมายที่ถูกออกแบบไว้เพื่อใช้เมื่อมีสถานการณ์สงคราม โดยกล่าวถึงวิธีการทำสงคราม และการปฏิบัติต่อกำลังพลและพลเรือนอย่างมีมนุษยธรรมในระหว่างการทำสงคราม ซึ่งบทความนี้จะทำการศึกษาเรื่องการนำโดรน

ติดอาวุธมาใช้ในการปฏิบัติการทำลายเป้าหมายที่เป็นกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่นอกอาณาเขตอธิปไตยผ่านการควบคุมจากประเทศอื่น เพื่อป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายที่นำไปสู่การสังหารแบบเลือกเป้าหมายและการให้ความร่วมมือกับประเทศพันธมิตร รวมถึงการเกิดเหตุรุนแรง โดยคำนึงถึงผลกระทบทางด้านกฎหมายว่ามีประเด็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอย่างไร โดยจะนำหลักการและเหตุผลเรื่องกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (International Humanitarian Law: IHL) ในเรื่อง กฎหมายมนุษยธรรมกฎเกณฑ์ที่ว่าด้วยการที่รัฐใช้กำลังอาวุธ (*Jus in Bello*) ในการกำหนดความจำเป็นในการใช้กำลังทหาร (โดรน) โจมตีเป็นพื้นฐานหลัก [2]

การใช้โดรนภายใต้กรอบกฎหมายมนุษยธรรม “Drones and *Jus in Bello*”

จากหลักการใน [1] และผลการศึกษาผลงานวิชาการของ [3] - [4] ต่างเห็นพ้องว่านับตั้งแต่เหตุการณ์ 9/11 กองทัพสหรัฐฯ และหน่วยข่าวกรอง (CIA) (รวมถึงกองกำลังพันธมิตร ได้แก่ สหราชอาณาจักรและอิสราเอล ภายใต้ภารกิจต่อต้านการก่อการร้าย (Counterterrorism) ได้มีการใช้โดรนในลักษณะการสังหารแบบเลือกเป้าหมาย (Targeted killings) ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัลกออิดะฮ์ (Al Qaeda) และกลุ่มผู้ก่อการร้ายตอลิบาน (Taliban) ใน 3 ประเทศหลัก ได้แก่ ปากีสถาน อิรัก และโซมาเลีย ซึ่งฝ่ายความมั่นคงสหรัฐฯ ถือว่าเป็นความชอบธรรมทางด้านกฎหมายในมิติที่เป็นการเตรียมการป้องกันภัยจากการเกิดเหตุการณ์การก่อการร้าย (Preventive strike) ว่าด้วยกฎหมาย War Powers Resolution (1973) ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วมีความเหมาะสม 2 มิติหลัก กล่าวคือ 1) มิติด้านความปลอดภัยของกำลังพลในการดำเนินกลยุทธ์ในพื้นที่เสี่ยงภัยและอันตราย 2) มิติด้านการป้องกันเหตุรุนแรงเนื่องจากโดรนรุ่นใหม่ได้มีการพัฒนาไปสู่การวิเคราะห์ติดตามพฤติกรรมของเป้าหมาย (Behavioral patterns) ด้วยเทคโนโลยี

ปัญญาประดิษฐ์ (AI) [5] ผนวกกับการติดตามหลักฐานด้านดิจิทัล (Digital footprints) ผ่านระบบ Social Network Analysis (SNA) และการใช้ข้อมูลข่าวกรองจากสายลับ (HUMINT) ในการยืนยันเป้าหมายที่นำไปสู่การทำลายภัยคุกคาม ซึ่งในมิติที่กล่าวถึงนี้ คือประเด็นที่บทความนี้ต้องการศึกษาถึงการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศทั้งในแง่ของมนุษยธรรม (Humanitarian) และการละเมิดอธิปไตย (Sovereignty) ดังตัวอย่างกล่าวคือ การที่รัฐบาลสหรัฐฯ ใช้กฎหมาย War Powers Resolution (1973) ในการส่งโดรนบินผ่านและเข้าโจมตีเป้าหมายบนประเทศอื่น ๆ โดยยังมิได้รับอนุญาต

กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศเน้นย้ำเรื่องความชอบด้วยกฎหมายของการใช้กำลังทางทหารภายใต้กรอบ *Jus in Bello* [6] ซึ่งมีสาระสำคัญสองประการ คือ

ประการที่ 1 การแยกแยะความแตกต่าง (Discrimination) ผู้ที่ดำเนินการทำสงครามในการรบต้องแยกแยะระหว่างประชาชนที่บริสุทธิ์กับทหารของฝ่ายตรงข้าม หลีกเลี่ยงความรุนแรงที่โหดร้ายป่าเถื่อนและไม่เป็นธรรม รวมถึงการปฏิบัติต่อเชลยศึกอย่างดีและมีเกียรติ และทรัพย์สินของคู่สงครามต้องไม่ถูกทำลายให้ได้รับความเสียหายมากเกินไปจนความจำเป็น

ประการที่ 2 ความเป็นสัดส่วน/สมควรแก่เหตุ (Proportionality) หรือความพอเหมาะพอดีในการใช้กำลังในสงคราม ควรจะใช้กำลังที่พอสมควรในการบรรลุถึงเป้าหมาย รวมถึงการตระหนักถึงเงื่อนไขในการใช้กำลังอาวุธเพียงเพื่อให้สงครามยุติลงเท่านั้น หากมีการใช้อาวุธร้ายแรงซึ่งมีอำนาจทำลายล้างสูงถือเป็นการใช้กำลังที่ไม่ได้สัดส่วน

จะเห็นได้ว่าด้วยเหตุผลและการดำเนินการที่สามารถดำเนินการได้ในการสงคราม รวมถึงเหตุผลและการดำเนินการ ที่ไม่สามารถกระทำต่อเป้าหมาย (ศัตรู) โดยเมื่อพิจารณาถึงสถานะของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศแล้วนั้น ถือเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายระหว่างประเทศ ที่ควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลที่ไม่ได้มี

ส่วนร่วมในการสู้รบ ผู้ป่วยและผู้บาดเจ็บ นักโทษและพลเรือน [4] ปัจจุบันหลักการดังกล่าวได้นำมาพิจารณาประกอบกับหลักการป้องกันตัวเอง (The right to self-defense) เมื่อพิจารณาการใช้โดรนของสหรัฐฯ ในภารกิจการต่อต้านการก่อการร้ายนั้นนับว่าเป็นการดำเนินการเพื่อป้องกันภัยจากการเกิดเหตุ (Preventive strike) และจัดว่าเป็นปฏิบัติการเชิงรุกในการโจมตีก่อน (Preemptive strike) ด้วยใช้กำลังบังคับผ่านปฏิบัติการทางทหาร (Coercion) ที่เป็นการจัดการกับข้าศึกก่อนที่ฝ่ายตน (สหรัฐฯ) จะถูกโจมตี [7] ซึ่งสอดคล้องกับหลักสิทธิที่จะก่อสงคราม หรือที่เรียกว่า “*Jus ad Bellum*” ซึ่งเป็นกฎแฉ่งเงื่อนไขที่รัฐใด ๆ อาจตัดสินใจก่อสงครามหรือใช้กองกำลังติดอาวุธเพื่อการป้องกันตนเองและการอนุญาตให้ใช้กำลังโดยสหประชาชาติ ซึ่งบรรจุอยู่ในกฎบัตรสหประชาชาติ ค.ศ. 1945 อันเป็นองค์ประกอบหลักของกฎหมายว่าด้วยการใช้กำลังทางทหารโดยการใช้โดรนในลักษณะ “การสังหารแบบเลือกเป้าหมาย (Targeted killings)” ซึ่งในการจัดการกับปัญหาการก่อการร้ายนั้น แม้ว่าจะมีความชอบธรรมตามหลักเกณฑ์ของ *Jus ad Bellum* แต่ยังคงมีปัญหาที่แฝงไว้ โดยอาจารย์ด้านกฎหมาย Michael Arthur Moncrieff จากมหาวิทยาลัยเจนีวา (Université de Genève Faculté de droit) ได้มีมุมมองว่าการทำลายเป้าหมายกลุ่มก่อการร้ายมีความไม่โปร่งใส ซึ่งอาจขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการโจมตีก่อน ซึ่งเป็นวิธีการพิจารณาความผิดโดยความผิดฐานก่อการร้ายนั้นยังมิได้ถูกดำเนินคดี จึงอาจนับว่าเป็นการขัดต่อกฎหมายมนุษยธรรมหรือ *Jus in Bello* ดังนั้น หลักการ *Jus in Bello* จึงมีบทบาทสำคัญในการรักษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แม้ในช่วงสงคราม โดยการปกป้องผู้ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในความขัดแย้ง และจำกัดความโหดร้ายที่เกิดจากการต่อสู้ หลักการนี้ยังช่วยสร้างความรับผิดชอบให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในสงครามและช่วยลดผลกระทบที่ร้ายแรงต่อสังคมในระยะยาวอีกด้วย

กรณีประเทศไทย: ประเด็นที่ฝ่ายความมั่นคงไทย ควรพิจารณาหลักการและเหตุผลอย่างถี่ถ้วน กล่าวคือ 1) หากได้รับการร้องขอจากพันธมิตร (สหรัฐฯ) ในการใช้โดรนเหนือน่านฟ้า เพื่อการสังหารกลุ่มก่อการร้ายแบบเลือกเป้าหมาย ซึ่งตามหลักการจะต้องได้รับความยินยอม (Consent) จากรัฐบาล โดยที่ฝ่ายความมั่นคงจะต้องสามารถตอบคำถามต่อสาธารณะได้ ดังนั้น เมื่อปรากฏเหตุผลที่เพียงพอ การดำเนินการนั้นจะต้องดำเนินการภายใต้กรอบของกฎหมายมนุษยธรรม (*Jus in Bello*) อย่างเคร่งครัด ภายใต้เงื่อนไขของหลักความพอสมควรแก่เหตุ (proportionality principle) ที่มีลักษณะที่เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรการกับวัตถุประสงค์ (Mean-ends test) ใน [8] และ 2) หากเกิดปฏิบัติการการใช้โดรนและ SNA หรือการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม ในการวิเคราะห์พฤติกรรมและลงมือปฏิบัติ ปฏิบัติการนั้นจึงจะสามารถเป็นที่ยอมรับได้หากมีความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูล พฤติกรรมบุคคลอื่นเป็นที่น่าเชื่อถือเป็นภัยคุกคามต่อสาธารณะและประชาชนผู้บริสุทธิ์

การใช้โดรนติดอาวุธภายใต้กรอบกฎหมาย ด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

จากการศึกษาเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับการทำสงครามระหว่างประเทศ พบว่า ปัญหาหลักทางด้านกฎหมายของการใช้โดรนติดอาวุธคือ “ความคลุมเครือ” ซึ่งภายใต้กฎหมายด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศ อาทิ การอนุญาตให้ผู้บัญชาการในสนามและ/หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถพิจารณาความจำเป็นต่อความสูญเสียแบบจำกัดตามความเหมาะสมได้ด้วยตนเอง (Proportionality) เพื่อการป้องกันตนเองจากการก่อการร้าย [1], [4], [9] - [10] นับตั้งแต่เหตุการณ์ 9/11 สหรัฐฯ และชาติพันธมิตรได้ร่วมประกาศสงครามต่อต้านการก่อการร้าย (Global War on Terrorism: GWOT) และในคราวเดียวกันกองกำลังพันธมิตรได้เริ่ม

มีการใช้โดรนติดอาวุธในการกิจจำนวนกว่า 15,000 ครั้ง นอกพื้นที่สู้รบในหลายประเทศ อาทิ อิหร่าน ตุรกี เยเมน และปากีสถาน [11] โดยการนั้นอาศัยภายใต้หลักการ/กฎเกณฑ์ ว่าด้วยการป้องกันตนเอง (self-defense) ในกรอบ United Nations: UN Security Council Resolution 1373 (ปี 2001) โดยเนื้อหาที่สำคัญของการบังคับใช้ในมาตรานั้น จะต้องประกอบด้วย 1) การดำเนินการภายใต้กรอบความร่วมมือจากนานาประเทศ (Framework for global cooperation) ตั้งแต่การแลกเปลี่ยนข่าวสาร/ข่าวกรองและการไม่ให้อนุญาตใช้พื้นที่ในการตั้งฐานที่ตั้งของกลุ่มก่อการร้าย 2) การบังคับใช้กฎหมายด้านมนุษยธรรมเพื่อลดปัญหาการดำเนินการภายใต้อคติและการละเมิดสิทธิต่อประชาชนผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) การได้รับความยินยอม (Consent) จากรัฐบาลของประเทศอาณาเขต (International Bar Association 2017) ใน [12] ทั้งนี้ การป้องกันตนเองที่เหมาะสมนั้นจะต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญได้ของกฎหมายด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศ โดยหลักการพื้นฐานที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ กล่าวคือ 1) หลักความจำเป็น การใช้กำลังทหาร/อาวุธตามความจำเป็น (military necessity) 2) หลักการดำรงไว้ซึ่งหลักมนุษยธรรม (humanity) 3) การแบ่งแยกระหว่างกองกำลังติดอาวุธและประชาชนผู้บริสุทธิ์ (Distinction) 4) หลักการดำเนินการแบบสมควรแก่เหตุ (Proportionality) 5) หลักการเตือนภัยก่อนการโจมตี (Precaution) (กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย 2023; International Bar Association 2017) ซึ่งผู้เขียนได้วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักการ Proportionality ระหว่างกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (International Humanitarian Law: IHL) และ กฎหมายสิทธิมนุษยชน (Human Right Law) โดยเน้นถึงจุดประสงค์ หลักการ และการบังคับใช้ในบริบทของสงครามและการคุ้มครองมนุษยชน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิเคราะห์หลักการความสมควรแก่เหตุของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ
 (International Humanitarian Law: IHL)

ประเด็นวิเคราะห์	หลักการดำเนินการแบบสมควรแก่เหตุ (Proportionality) ภายใต้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL)
ความหมายของความสมควรแก่เหตุ (Proportionality)	การใช้กำลังต้องไม่เกินความจำเป็นต่อเป้าหมายทางทหาร และต้องหลีกเลี่ยงการก่อความเสียหายที่ไม่เหมาะสมต่อพลเรือน
ความสมดุล	ความเสียหายต่อพลเรือนต้องสมเหตุสมผลเทียบกับข้อได้เปรียบทางทหารที่ได้รับ
ผู้บังคับใช้	กองกำลังทหาร ผู้บัญชาการทหาร และผู้มีบทบาทในความขัดแย้งทางอาวุธ
มาตรฐานทางกฎหมาย	อนุสัญญาเจนีวา (Geneva Conventions) และกฎหมายจารีตประเพณีในสงคราม
ความท้าทายในการบังคับใช้	การประเมินผลกระทบในสถานการณ์ฉุกเฉินของสงครามอาจขาดข้อมูลที่ครบถ้วนทันเวลา
การละเมิดและผลที่ตามมา	อาจถูกดำเนินคดีในฐานะอาชญากรรมสงคราม เช่น การโจมตีที่ไม่แยกแยะเป้าหมาย
การประยุกต์ใช้	การโจมตีที่มีความเสี่ยงต่อพลเรือน เช่น การโจมตีทางอากาศ ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์เทียบกับผลลัพธ์ทางทหาร

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์และเปรียบเทียบหลักการความสมควรแก่เหตุ (Proportionality) ระหว่างกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) และกฎหมายสิทธิมนุษยชน (Human Rights Law)

ประเด็นวิเคราะห์	กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL)	กฎหมายสิทธิมนุษยชน (Human Rights Law)
จุดประสงค์	จำกัดผลกระทบของความขัดแย้งทางอาวุธ ปกป้องบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการสู้รบ	ปกป้องสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในทุกสถานการณ์
หลักการ	การโจมตีต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อพลเรือนที่เกินกว่าประโยชน์ทางทหารที่คาดหวัง	การจำกัดสิทธิต้องมีเหตุผลที่สมเหตุสมผลและไม่เกินความจำเป็น
การบังคับใช้	ใช้ในช่วงเวลาของความขัดแย้งทางอาวุธเท่านั้น คุ้มครองบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนร่วม	ใช้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลาของความสงบสุขหรือความขัดแย้ง
การคุ้มครองบุคคล	ในการสู้รบ เช่น พลเรือน นักโทษสงคราม และบุคลากรทางการแพทย์	คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลทุกคนในทุกสถานการณ์

จากตารางที่ 1 และ 2 ข้างต้น วิเคราะห์ได้ว่าการปฏิบัติการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องมือในการดำเนินสงครามระหว่างชาติ จำเป็นต้องใช้หลักในการพิจารณา ได้แก่ หลักการดำเนินการแบบสมควรแก่เหตุ (Proportionality) ภายใต้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายนี้มีบทบาทสำคัญในการปกป้องบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการสู้รบ และกำหนดข้อจำกัดเกี่ยวกับวิธีการและวิธีการทำสงคราม หากมีการละเมิดเกิดขึ้น ผลที่ตามมาจะเกิดความเสียหายต่อบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องจากการทำศึกสงคราม ซึ่งหมายถึงประชาชนของประเทศคู่สงคราม นอกจากนี้ จากบทความ [4], [9], [13] และการตีความกฎหมายของ [1] ต่างเห็นพ้องว่าการดำเนินการภายใต้การป้องกันตนเองนั้นยังมีปัญหาที่ส่งผลกระทบและขัดต่อกฎหมายด้านมนุษยธรรม อีกทั้งยังขัดต่อหลักการของ *Jus in Bello* และ *Jus ad Bellum* โดยเฉพาะการใช้กำลังตามเหตุอันควร (military necessity) และการดำเนินการแบบจำกัดพื้นที่ (Proportionality) ทั้งนี้ นักวิชาการด้านกฎหมายเหล่านี้มองว่า แม้ว่าการใช้โดรนติดอาวุธซึ่งมีประโยชน์ต่อการดำเนินกลยุทธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อภารกิจการต่อต้านการก่อการร้ายว่าด้วยการดำเนินโจมตีอันชอบธรรมเพื่อป้องกันการก่อเหตุ (ก่อการร้าย) ซึ่งเรียกว่า “pre-emptive strike” และที่เป็นไปในลักษณะการโจมตีแบบจำกัด “proportionate” แต่ยังมีข้อหวั่นไหวที่จะต้องนำมาพิจารณาศึกษาในเรื่องที่ขัดแย้งกับกฎหมายด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ซึ่งนับว่าเป็นกฎหมายสูงสุดในการทำสงคราม “The International law of Armed Conflict in part of International Humanitarian Law ...” ซึ่งเมื่อได้ศึกษานโยบายการใช้โดรนของกองทัพสหรัฐฯ สหราชอาณาจักร และอิสราเอล ภายใต้ยุทธการ “การสังหารโดยเจาะจง” (Targeted killing) ที่ดำเนินการโดยใช้โดรนติดอาวุธนอกอาณาเขต (Sovereignty) นั้นมีความกระอักกระอ่วนว่าเป็นความคลุมเครือที่ขัดแย้งด้านจริยธรรม (unethical) และประเด็นที่ก่อให้เกิดข้อกังวลเกี่ยวกับกระบวนการ

ยุติธรรมโดยเฉพาะการสังหารนอกเหนือจากพื้นที่สงคราม ซึ่งนับว่าหลักการของ *Jus in Bello* และ *Jus ad Bellum* ซึ่ง *Jus ad Bellum* ช่วยสร้างกรอบการตัดสินใจสำหรับผู้นำประเทศและประชาคมระหว่างประเทศ เพื่อลดโอกาสเกิดสงครามที่ไม่ยุติธรรมและความรุนแรงที่ไม่จำเป็น ขณะเดียวกันก็สร้างความชอบธรรมให้กับการใช้กำลังในสถานการณ์ที่จำเป็น เช่น การป้องกันตนเองหรือการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทางศาสนา ปรัชญา และกฎหมายในหลากหลายยุคสมัย โดยเริ่มจากปรัชญาของ Cicero และพัฒนาต่อโดยนักคิดทางศาสนา เช่น St. Augustine และ Thomas Aquinas ก่อนที่จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายระหว่างประเทศโดย Hugo Grotius และการพัฒนาและนำมาใช้ในยุคปัจจุบันโดยองค์กรระหว่างประเทศพัฒนาแนวคิด *Jus in Bello* และ *Jus ad Bellum* เพิ่มเติมในกรอบของกฎหมายระหว่างประเทศ อนุสัญญาประชาชาติ (UN Charter) อนุสัญญาเจนีวา (Geneva Conventions) และความพยายามของศาลอาญาระหว่างประเทศ (ICC) และศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) โดยเป็นหลักการที่ใช้กำหนดว่าการเข้าสู่สงครามนั้นมีความชอบธรรมหรือไม่ โดยจะเห็นได้ว่าเป็นกรอบแนวคิดทางกฎหมายและจริยธรรมที่มุ่งเน้นให้การใช้กำลังทางทหารเป็นไปอย่างเหมาะสมและยุติธรรม ป้องกันสงครามที่ไม่จำเป็นหรือเกิดจากแรงจูงใจที่ไม่ถูกต้อง เช่น ความทะเยอทะยานทางการเมือง หรือการรุกรานเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว

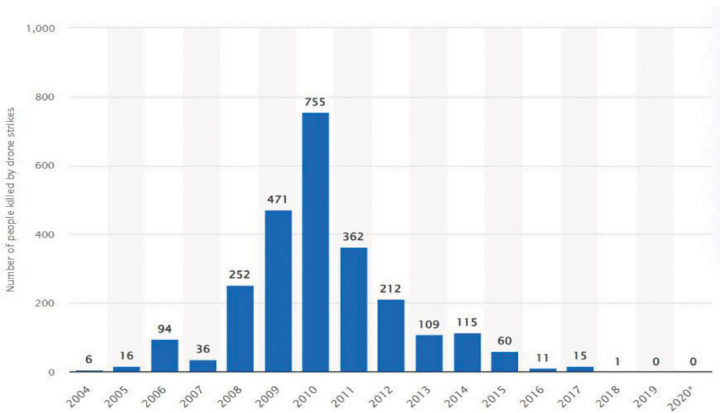
จากหลักการ *Jus in Bello* ที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้จากตัวอย่างเหตุการณ์เมื่อ 1 พ.ย. 2556 ภายใต้กรอบความร่วมมือ สหรัฐฯ - ปากีสถาน ในการกิจสังหารนาย Hakimullah Mehsud แกนนำกลุ่มก่อการร้ายตอลิบาน ซึ่งรัฐบาลปากีสถานได้ปฏิเสธการมีส่วนร่วมเห็น แต่ไม่ได้ปฏิเสธหรือคัดค้านต่อต้านในการอนุญาตการนำโดรนมาใช้เพื่อทำลายเป้าหมาย [14] โดยนับตั้งแต่เหตุการณ์ประกาศสงครามต่อต้านการก่อการร้าย (GWOT) สหรัฐฯ (CIA) ได้ทำการสังหารผู้ก่อการร้าย

และเครือข่ายจำนวนประมาณ 2,515 ราย (ตามรูปที่ 1) ซึ่งตามหลักการการใช้อาวุธนอกอาณาเขตของสหรัฐฯ นั้น ย่อมจะต้องได้รับความยินยอม (Consent) จากรัฐบาลปากีสถาน ซึ่งเป็นไปตามหลักการด้านกฎหมาย *Jus ad Bellum* ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศนั้นว่ามีความคลุมเครือที่สำคัญหลายประการที่เกิดจากการนำโดรนมาใช้

ในการกิจ อาทิ การโจมตีนอกเขตสู้รบ ซึ่งขัดต่อความเหมาะสมของเป้าหมาย ผลกระทบต่อพลเรือน/ประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้อง และสิทธิในการมีชีวิตของเป้าหมาย และเพื่อให้เกิดความกระจ่างในประเด็นต่าง ๆ ระหว่าง *Jus in Bello* และ *Jus ad Bellum* ผู้เขียนได้สรุปประเด็นวิเคราะห์หลักการดังกล่าวที่ 3

ตารางที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักการ *Jus in Bello* และ *Jus ad Bellum*

ประเด็นวิเคราะห์	<i>Jus in Bello</i>	<i>Jus ad Bellum</i>
ความหมาย	หลักการที่ใช้กำหนดวิธีการและพฤติกรรมในสงคราม	หลักการที่ใช้กำหนดเหตุผลและเงื่อนไขในการเริ่มต้นสงคราม
จุดมุ่งหมาย	เพื่อจำกัดความโหดร้ายและลดผลกระทบต่อพลเรือนและคู่สงคราม	เพื่อประเมินว่าสงครามนั้นชอบธรรมและจำเป็นหรือไม่
ช่วงเวลา	ใช้บังคับระหว่างที่สงครามกำลังดำเนินอยู่	ใช้บังคับก่อนที่จะมีการเริ่มสงคราม
หลักการสำคัญ	- ความแตกต่างระหว่างนักรบและพลเรือน - การใช้กำลังต้องสอดคล้องกับความจำเป็น - ห้ามใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานเกินจำเป็น	- เหตุผลในการเข้าสู่สงครามต้องมี ความชอบธรรม - การใช้กำลังต้องเป็นทางเลือกสุดท้าย - ต้องมีโอกาสำเร็จอย่างสมเหตุสมผล
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาเจนีวา	กฎบัตรสหประชาชาติ มาตรา 51 (สิทธิป้องกันตัวเอง)

The minimum number of people killed by U.S. drone strikes carried out under CIA command in Pakistan from 2004 to April 2020

รูปที่ 1 กราฟแสดงจำนวน CIA ใช้โดรนติดอาวุธในการสังหารกลุ่มก่อการร้ายและผู้ที่เกี่ยวข้องในปากีสถาน [15]

จากตารางที่ 3 และรูปที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การออกกฎหมายระหว่างประเทศแต่ละฉบับนั้น ใช้เวลายาวนาน เนื่องจากต้องพิจารณาจากหลากหลาย องค์ประกอบและการยอมรับแบบฉันทมติจากประเทศ สมาชิก ดังนั้น การออกกฎหมายเพื่อการใช้โดรน ตีดาวยุในภารกิจต่อต้านการก่อการร้ายย่อมยาก ที่จะมีการออกกฎบังคับใช้ในระยะเวลาอันใกล้ ดังนั้น หากกองทัพไทยมีความสนใจในการเพิ่มขีดความสามารถ ด้านอากาศยานภาพจากโดรนตีดาวยุและ/หรือ การเสริมสร้างความร่วมมือกับชาติพันธมิตร (สหรัฐฯ) ในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย --- สหรัฐฯ เป็น พันมิตรหลักที่สำคัญต่อความมั่นคงและการป้องกัน ประเทศ --- ในกรณีเร่งด่วนเพื่อให้การปฏิบัติการกิจ สอดคล้องต่อหลักการ/กฎเกณฑ์สากล นักยุทธศาสตร์ ควรจะต้องสร้างความเข้าใจถึงความท้าทายใหม่ ๆ ที่เทคโนโลยีจากโดรนซึ่งเป็นเรื่องใหม่และยังไม่มี กฎหมาย กฎระเบียบที่ชัดเจน โดยสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง ประการแรก คือ การละเว้นการดำเนินการที่เป็นการ ขัดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ประการต่อมา คือ จะต้องมีการร่วมประกาศ consent ระหว่างไทย -พันธมิตร หากมีความจำเป็นภายใต้กรอบความร่วมมือ เพื่อดำเนินการใช้โดรนตีดาวยุในปฏิบัติการกำจัด กลุ่มก่อการร้ายและเครือข่ายในพื้นที่ราชอาณาจักรไทย แบบมีเงื่อนไข อาทิ

1) กฎหมายระหว่างประเทศต้องอาศัย ความเข้าใจร่วมกัน กฎหมายระหว่างประเทศจะทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อประเทศต่าง ๆ มีความ เข้าใจร่วมกันในความหมายของคำศัพท์และแนวคิด ทางกฎหมายที่สำคัญ

2) ความรับผิดชอบ (Accountability/ Responsibility) กล่าวคือ ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ ต่อความเสียหายที่เกิดจากการใช้โดรนทั้งค่าเสียหายต่อ ทรัพย์สินและการตอบคำถามต่อสาธารณะ ซึ่งท้ายที่สุด รัฐและ/หรือผู้บัญชาการย่อมต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

3) ความโปร่งใส (Transparency) กล่าวคือ การแบ่งปันข่าวสาร/ข่าวกรองในขั้นตอนของกระบวนการ

ตัดสินใจในการโจมตีด้วยโดรนมีความโปร่งใสเพียงใด และหน่วยงานใดจะเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง

4) การลดความสูญเสีย/การคุ้มครองพลเรือน (Zero collateral damage) กล่าวคือ การออกมาตรการ เพื่อป้องกันมิให้พลเรือนและบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง ได้รับอันตรายจากการโจมตีด้วยโดรน ซึ่งหมายถึงงาน ด้านการข่าวจะต้องแม่นยำและเชื่อถือได้

2. บทสรุป

การพัฒนาเทคโนโลยีโดรนตีดาวยุได้ปฏิวัติ แนวทางการทำสงคราม ซึ่งได้กลายเป็นส่วนสำคัญใน การพัฒนาขีดความสามารถในการทำสงคราม อย่างไร ก็ตาม การนำโดรนมาใช้ได้ก่อให้เกิดคำถามและความ ท้าทายทางกฎหมายและจริยธรรมที่ซับซ้อน โดยเฉพาะ อย่างยิ่งภายใต้กรอบของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่าง ประเทศ (International Humanitarian Law: IHL)

การใช้โดรนตีดาวยุก่อให้เกิดความท้าทาย ทางกฎหมายและจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญภายใต้ กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) *Jus ad Bellum* ซึ่งเป็นหลักการที่กำหนดว่าการใช้กำลัง ของรัฐนั้นมีความชอบธรรมหรือไม่ ก่อให้เกิดคำถาม ว่าการโจมตีด้วยโดรนเป็นทางเลือกสุดท้ายที่แท้จริง หรือไม่ และสัดส่วนของการโจมตีนั้นเหมาะสมกับ ภัยคุกคามหรือไม่ *Jus in Bello* ซึ่งเป็นหลักการที่ควบคุม การดำเนินการทางทหาร ก่อให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับ ความสามารถในการแยกแยะระหว่างทหารและพลเรือน สัดส่วนของการโจมตี และศักยภาพในการเกิดอันตราย ต่อพลเรือน ความกังวลเหล่านี้เน้นย้ำถึงความจำเป็น ในการพิจารณาอย่างรอบคอบและการอภิปรายอย่าง ต่อเนื่องเกี่ยวกับผลกระทบทางกฎหมายและจริยธรรม ของเทคโนโลยีโดรนตีดาวยุ นอกจากนี้ ยังมีอีกมุมมอง ที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบอย่างรอบคอบในประเด็น หลักการ *Jus ad Bellum* ซึ่งการใช้โดรนตีดาวยุ เพื่อปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายก่อให้เกิดคำถามว่า มีภัยคุกคามร้ายแรงเพียงพอที่จะเป็นเหตุผลในการใช้ กำลังหรือไม่ และจะต้องได้ใช้มาตรการทางสันติวิธีทั้งหมด

เพื่อแก้ไขความขัดแย้งก่อนที่จะหันไปพึ่งพากำลัง การใช้โดรนติดอาวุธอาจถูกมองว่าเป็นการป้องกันล่วงหน้ามากกว่าทางเลือกสุดท้าย

ในภาพรวมภายใต้กรอบเรื่องกฎหมายมนุษยธรรม กฎเกณฑ์ที่ว่าด้วยการที่รัฐใช้กำลังอาวุธ (*Jus in Bello*) การใช้โดรนติดอาวุธนั้นมีประเด็นสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงในเรื่องของการละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกายของบุคคล พลเรือน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสู้รบ ซึ่งการปฏิบัติการก็จะต้องเคารพสิทธิบุคคลอื่น โดยจะต้องไม่ทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องกลายมาเป็นเป้าหมายหรือเหยื่อของการสู้รบ การใช้โดรนติดอาวุธจึงต้องใช้้อย่างเหมาะสมและเคร่งครัด อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงหลักการเรื่องการละเมิดอธิปไตยที่จะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศว่าเหตุผลใดจึงยินยอมให้เกิดการสังหารในเขตอธิปไตยของตน ซึ่งสามารถกลายเป็นประเด็นที่สร้างผลกระทบในเวทีสาธารณะอย่างเป็นวงกว้าง ทั้งนี้ ในขณะที่การปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายด้วยโดรนติดอาวุธยังคงจะต้องดำเนินต่อไป ฝ่ายความมั่นคงไทยจะต้องมีการควบคุมการดำเนินการดังกล่าวภายใต้เงื่อนไขของหลักการได้สัดส่วน/การดำเนินการแบบสมควรแก่เหตุ (*proportionality principle*) โดยปฏิบัติการนั้นจะดำเนินการไปได้เพียงเพื่อตามความจำเป็นเท่านั้น เพื่อให้สอดคล้องต่อหลักการด้านมนุษยธรรมต่อไป

การใช้โดรนติดอาวุธภายใต้กรอบกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงระหว่างประเทศ สิทธิมนุษยชน และกฎหมายนานาชาติในหลายมิติ เพื่อให้การใช้โดรนเป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมายและจริยธรรม จำเป็นต้องมีการพัฒนารอบกฎหมายและนโยบายที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ แนวทางในข้อเสนอแนะบางประการได้แก่

ประการที่ 1 การพัฒนากฎหมายระหว่างประเทศ จำเป็นต้องมีการพัฒนากฎหมายระหว่างประเทศที่ชัดเจนและครอบคลุมเกี่ยวกับการใช้โดรนเพื่อกำหนดขอบเขตและเงื่อนไขในการใช้

ประการที่ 2 การสร้างความโปร่งใส การดำเนินการเกี่ยวกับการใช้โดรนควรมีความโปร่งใสเพื่อให้สังคมได้ตรวจสอบและติดตาม

ประการที่ 3 การสร้างกลไกการรับผิดชอบ รัฐต้องมีกลไกที่ชัดเจนในการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้ที่ทำให้เกิดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

ประการที่ 4 การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ ประเทศต่าง ๆ ควรร่วมมือกันในการพัฒนามาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดในการใช้โดรน ดังนั้น แนวทางการใช้โดรนติดอาวุธภายใต้กรอบกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศควรต้องตระหนักถึงประเด็นต่อไปนี้

1. การแยกแยะระหว่างเป้าหมายทางทหารและพลเรือน หลักการนี้เป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) โดยกำหนดให้การโจมตีต้องมุ่งเป้าไปที่เป้าหมายทางทหารเท่านั้น และต้องหลีกเลี่ยงการโจมตีที่อาจส่งผลกระทบต่อพลเรือนหรือทรัพย์สินของพลเรือน การแยกแยะนี้ช่วยลดความเสี่ยงในการทำร้ายผู้บริสุทธิ์

2. การใช้กำลังอย่างได้สัดส่วน หลักการนี้หมายความว่า การใช้กำลังต้องไม่เกินความจำเป็นในการบรรลุเป้าหมายทางทหาร การโจมตีต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อพลเรือนหรือทรัพย์สินของพลเรือนเกินกว่าที่จำเป็น การใช้กำลังอย่างได้สัดส่วนช่วยลดความเสียหายที่ไม่จำเป็นและรักษาความสมดุลระหว่างความจำเป็นทางทหารและการคุ้มครองพลเรือน

3. การป้องกันความเสียหายต่อพลเรือน การป้องกันนี้รวมถึงการเลือกเวลาและวิธีการโจมตีที่ลดความเสี่ยงต่อพลเรือน เช่น การโจมตีในเวลาที่มีพลเรือนน้อยที่สุด หรือการใช้เทคโนโลยีที่มีความแม่นยำสูง นอกจากนี้ยังต้องมีมาตรการป้องกันอื่น ๆ เช่น การแจ้งเตือนล่วงหน้าให้พลเรือนหลบภัย

4. การตรวจสอบและรายงาน การใช้โดรนติดอาวุธต้องมีการตรวจสอบและรายงานผลการปฏิบัติการอย่างโปร่งใส เพื่อให้แน่ใจว่าการปฏิบัติการเป็นไปตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

การตรวจสอบนี้อาจรวมถึงการบันทึกภาพและเสียงของการปฏิบัติการ และการรายงานผลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. การฝึกอบรมและการควบคุม ผู้ควบคุมโดรนต้องได้รับการฝึกอบรมอย่างเหมาะสมและมีความเข้าใจในกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ รวมถึงมีการควบคุมการใช้โดรนอย่างเข้มงวด การฝึกอบรมนี้ช่วยให้ผู้ควบคุมมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติการอย่างมีความรับผิดชอบและลดความเสี่ยงต่อพลเรือน

3. เอกสารอ้างอิง

- [1] M. D. Evans, *International Law*. Oxford, NY, USA: Oxford University Press, 2010. Oxford University Press, 2010, pp. 316 - 317, 822 - 824.
- [2] Department of Treaties and Legal Affairs. "International Humanitarian Law." TREATIES. mfa.go.th. <https://treaties.mfa.go.th/th/content/กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ> (accessed Dec. 21, 2024). (in Thai)
- [3] P. Amornratananunparp, "The U.S. President and the Counter-Terrorism Mission: 'Mission (not) Accomplished'," *Lakmuang J.*, vol. 31, no. 372, pp. 48 - 51, Mar. 2022. (in Thai)
- [4] J. Kaag and S. Kreps, *Drone Warfare*. Cambridge, UK: Polity Press, 2014.
- [5] Swiss National Science Foundation. "Preventive Drone Attacks Based on Digital Traces are a Grey Area under International Law." SNF.ch. <https://www.snf.ch/en/oU4DAR5dVuHtbQ1y/news/preventive-drone-attacks-based-on-digital-traces-are-a-grey-area-under-international-law> (accessed Oct. 1, 2024).
- [6] B. Orend, *The Morality of War*. Peterborough, Ontario, Canada: Broadview Press, 2006.
- [7] B. Strauss. "Preemptive Strikes and Preventive Wars: A Historian's Perspective." HOOVER.org. <https://www.hoover.org/research/preemptive-strikes-and-preventive-wars-historians-perspective> (accessed Dec. 19, 2024).
- [8] K. Charoenraj, "The Concept of Proportionality: A Study of Development of Legal Principle and Applications by U.S. Supreme Court and German Constitutional Court," M.S. thesis, Dept. Public Law, Thammasat Univ., Bangkok, Thailand, 2017.
- [9] P. Gray, *Air Warfare: History, Theory and Practice*. NY, USA: Bloomsbury Academic, 2016.
- [10] United Nations Human Rights (UNHR). "Security Council Unanimously Adopts Wide-ranging Anti-Terrorism Resolution; Calls for Suppressing Financing, Improving International Cooperation." OHCHR.org. [https://www.ohchr.org/en/press-releases/2009/10/security-council-unanimously-adopts-wide-ranging-anti-terrorism-resolution#:~:text=By resolution 1373 \(2001\) the, on all States to report](https://www.ohchr.org/en/press-releases/2009/10/security-council-unanimously-adopts-wide-ranging-anti-terrorism-resolution#:~:text=By resolution 1373 (2001) the, on all States to report) (accessed Dec. 19, 2024).
- [11] J. A. Schwartz and M. Fuhrmann. "Do Armed Drones Reduce Terrorism? Here's the Data." WASHINGTONPOST.com. <https://www.washingtonpost.com/politics/2022/08/18/drone-alqaeda-terrorist-attack/> (accessed Dec. 21, 2024).

- [12] International Bar Association. "The Legality of Armed Drones under International Law." IBANET.org. <https://shorturl.asia/CncgB> (accessed Dec. 19, 2024).
- [13] R. Brooks, "Drones and the International Rule of Law," *Ethics Int. Aff.*, vol. 28, no. 1, pp. 83 - 103, 2014, doi: 10.1017/S0892679414000070.
- [14] B. Riedel. "Drone Strikes and the U.S. - Pakistan Relationship." BROOKINGS.edu. <https://www.brookings.edu/articles/drone-strikes-and-the-u-s-pakistan-relationship/> (accessed Dec. 19, 2024).
- [15] Statista. "Minimum Number of People Killed by U.S. Drone Strikes Carried Out under CIA Command in Pakistan from 2004 to April 2020." STATISTA.com. <https://www.statista.com/statistics/428663/casualties-from-us-drone-strikes-in-pakistan/> (accessed Apr. 30, 2025).
- [16] CNN. "US Drone Strike Ordered by Trump Kills Top Iranian Commander in Baghdad." CNN.com. <https://edition.cnn.com/2020/01/02/middleeast/baghdad-airport-rockets/index.html> (accessed Apr. 30, 2025).